

SOC ZAHTJEVI ZA JEDNAKOST

ŠTA TRAŽIMO KADA GOVORIMO O LJUDSKIM PRAVIMA LGBTI OSOBA U BiH? (2019/2020)

1. ZAKONSKI REGULISANA ISTOSPOLNA PARTNERSTVA

Bosna i Hercegovina još nije donijela zakonski propis kojim bi regulisala istospolne zajednice i omogućila im da ostvaruju svoja ekonomska i socijalna prava koja pravni poredak BiH omogućava heteroseksualnim parovima (nasljeđivanje penzije, socijalna podrška, zajedničko zdravstveno osiguranje, porezne olakšice u slučaju nezaposlenosti jedne osobe, podjela zajedničke imovinu koju su stekli u sklopu porodičnog života, nasljeđivanje imovine nakon smrti jednog partnera, zaštita imovine u slučaju prekida zajednice i mnoga druga). Neregulisanje istospolnih partnerstava predstavlja direktno kršenje Ustava BiH, tj. ustavom zagaranovanih prava na ličnu slobodu, pravo na privatni život, pravo na dom, imovinu i pravo na slobodu kretanja, kao i direktno kršenje Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

- Neophodno je da entiteti BiH donesu zakone kojima će pravno prepoznati i regulisati zajednice života parova istog spola.
- Ovi zakoni moraju istospolnim parovima u BiH omogućiti uživanje onih prava koja su zagaranovana i vanbračnim partnerima u BiH.
- U izradu ovih zakonskih akata moraju biti uključeni i predstavnici civilnog društva.

3. ZAŠTITA I OSIGURAVANJE PRAVA NA SLOBODU OKUPLJANJA LGBTI OSOBA

Neorganizovanje povorke ponosa u BiH uvjetovano je strahom, visokim rizikom i manjkom podrške od strane javnih organa, a ne nedostatkom želje ili potrebe unutar LGBTI zajednice za ovakvim događajem. Nekoliko javnih okupljanja LGBTI osoba je prekinuto nasiljem, a ona koja nisu su redovno praćena prijetnjama, zastrašivanjem i govorom mržnje prema aktivistima. LGBTI osobama u Bosni i Hercegovini idalje se krši i ometa sloboda javnog okupljanja. Do ovih kršenja nerijetko dolazi od strane javnih organa uskraćivanjem javnih površina, nametanjem neutemeljenih, nesrazmjernih i nezakonskih zahtjeva organizatorima ili šutnjom uprave.

- Neophodno je unaprijediti pravne propise kojima se štite i uređuju javna okupljanja, tako da se spriječi zloupotreba i arbitrarno tumačenje nadležnih institucija.
- Nadležne institucije moraju adekvatno zaštititi javna okupljanja LGBTI osoba bez nametanja dodatnih mjera osiguranja i troškova organizatorima okupljanja.
- Sloboda okupljanja LGBTI osoba mora biti shvaćena i zaštićena kao demokratsko sredstvo borbe za ljudska prava.

2. OMOGUĆAVANJE DOSTUPNE, BRZE I ADMINISTRATIVNO NEZAHTJEVNE PRILAGODBE SPOLA TRANS* OSOBA U BiH

U BiH nije moguće izvršiti medicinsku tranziciju, odnosno prilagodbu spola, jer medicinske ustanove nemaju osoblje obučeno u ovoj oblasti, te ni ne pružaju trans* specifičnu zdravstvenu zaštitu. Trans osobe iz BiH tako su prisiljene na prilagodbu spola u inostranstvu, te da sami pokrivaju troškove, jer zdravstveno osiguranje u BiH ove troškove ne priznaje. Također, promjena dokumenata i oznake spola na ličnim dokumentima, uvjetovana je potpunom medicinskom prilagodbom spola, što trans* sobe u BiH stavlja u nepovoljan položaj i izlaže ih nasilju i diskriminaciji.

- Trans* osobe u BiH moraju imati mogućnost promijeniti oznaku spola u dokumentima na osnovu vlastitog samoodređenja, bez uvjetovanja bilo kakvim medicinskim procesima.
- Medicinski proces prilagodbe spola mora ili biti dostupan u BiH ili taj isti postupak u inostranstvu treba biti pokriven kroz redovno zdravstveno osiguranje.
- Adekvatna zdravstvena zaštita mora biti bazirana na individualnom pristupu, potpunom poštivanju dostojanstva, privatnosti, tjelesnog integriteta i samoodređenja.

4. ADEKVATNU ZAŠTITU I SANKCIONISANJE KRIVIČNIH DJELA POČINJENIH IZ MRŽNJE I GOVORA MRŽNJE PREMA LGBTI OSOBAMA

Krivična djela počinjena iz mržnje, između ostalog i na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, regulisana su krivičnim zakonima BiH ali je veoma mali broj slučajeva koji budu procesuirani do kraja. Govor mržnje, tačnije pozivanje na mržnju i nasilje prema LGBTI osobama nije definisano u krivičnim zakonima FBiH i Distrikta Brčko, dok je regulisano u Krivičnom zakoniku Republike Srpske. Nadležne institucije ne vode zasebne registre ovih krivičnih djela, te je broj prijavljenih i procesuiranih slučajeva nepoznat javnosti. Tužilaštva i policija u BiH nemaju institucionalizirane procedure saradnje i istraživanja ovakvih krivičnih djela, što doprinosi njihovom težem rasvjetljavanju.

- Nophodno je uvesti kontinuiranu i obaveznu edukaciju policije, tužitelja i sudija o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje i govoru mržnje.
- Policija i tužilaštva u BiH trebaju uvesti sistematizirane interne procedure saradnje na rasvjetljavanju ovih krivičnih djela da bi se osigurala njihova brza i adekvatna istraga.
- Krivični zakoni FBiH i Brčko distrikt moraju se izmijeniti tako da regulišu i izazivanje mržnje prema LGBTI osobama.